

HOOIWAGEN IN EEN HOOIBERG

Hay Wijnhoven

HayW@xs4all.nl

FOTO HAY WIJNHOFEN

Figuur 1. Een grote groep van de mysterieuze hooiwagen, *Leioabunum* sp.

Hooiwagens zijn huis-tuin-en-keukendieren. Spinachtige beestjes op lange poten. Niet onbekend bij biologen natuurlijk, maar de laatste tijd vinden we massa's exemplaren van een soort die we nog niet kunnen plaatsen. In 2004 vond ik deze onbekende hooiwagen voor het eerst. Daarna heb ik duizenden exemplaren in mijn notitieboekje geturfd, maar steeds zonder een fatsoenlijke naam. De geslachtsnaam (*Leioabunum*) was wel duidelijk, maar de soortnaam niet. Ik moest me voorlopig met '*Leioabunum* sp.' tevredenstellen.

SOORTNAAM ONBEKEND

Op een paar vreemde plekken, bij oude steenfabrieken en op industrieterreinen aan de Waal in de buurt van Nijmegen, bleken enorme aantallen te zitten (fig. 1). Grote groepen (tot meer dan duizend dieren!), in zwarte kluwens bij elkaar, op muren, onder vensterbanken, in ijzeren buizen (fig. 2) en onder dakgoten. Het zijn zeer forse beesten. De poten zijn tot 9 cm lang, wat een 'spanwijdte' van 18 cm oplevert. Daarmee is het een van de grootste ongewervelden in ons land. Waar komt dat beest vandaan? Wat is zijn oorspronkelijke leefgebied? Hoe is hij hier terechtgekomen? In hoeverre is hij al in Nederland ingeburgerd? En kan deze soort misschien een plaag worden of andere hooiwagens verdringen? Soms leveren waarnemingen meer vragen op dan antwoorden. 'Kleine beestjes' blijven verrassen.

FOTO HAY WIJNHOFEN

Figuur 2. Een opmerkelijk biotoop van *Leioabunum* sp., in ijzeren buizen op een bedrijfsterrein.

FOTO HAY WIJNHOFEN

Figuur 3. De hooiwagen *Leioibunum* sp. (♀). Bij hooiwagens bestaat het lichaam uit één stuk. De twee ogen bevinden zich op een heuveltje bovenop het lichaam.

FOTO ROY KLEUKERS

Figuur 4. Een spin, waarbij het lichaam verdeeld is in een kopborststuk en een achterlijf. De ogen bevinden zich aan de voorkant van de kop.

WAT ZIJN HOOIWAGENS?

Hooiwagens (orde Opiliones) lijken op spinnen. Maar bij hooiwagens bestaat het lichaam uit één deel (fig. 3), terwijl het lichaam bij spinnen is opgedeeld in een kopborststuk en een achterlijf (fig. 4). Bij hooiwagens bevinden de ogen zich opvallend bovenop het lichaam. In Nederland komen 30 soorten hooiwagens voor, tenminste als deze grote onbekende wordt meegerekend.

VOORKOMEN

We hebben nog steeds geen idee waar deze voor de wetenschap onbekende *Leioibunum* sp. oorspronkelijk vandaan komt. De soort is van buiten Europa geïntroduceerd, waarschijnlijk het eerst in Nederland, rond het jaar 2000. Hij is in 2007 ook gevonden in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. De Nederlandse vindplaatsen staan in figuur 5. Maar ongetwijfeld zijn deze stippen de topjes van een ijsberg en komt deze soort op veel meer plekken voor.

In Duitsland heeft de komst van deze nieuwe soort, na het verschijnen van onze publicatie, ongewoon veel media-aandacht gekregen. In alle dagbladen verschenen artikelen met de strekking: 'Die Invasion der Riesenspinnen' (fig. 6).

Figuur 5. De verspreiding van de mysterieuze *Leioibunum*-soort in Nederland.

Figuur 6. De media-aandacht voor de vondst in Duitsland.

HOOIBERG

Wat moet je doen als het je niet lukt om een soort op naam te brengen en de experts die je raadpleegt het ook niet weten? Allereerst is het noodzakelijk een aantal bewijsexemplaren te verzamelen, ze te conserveren in een buisje alcohol en van een etiket te voorzien waarop alle gegevens van de vangst en vindplaats staan. Goed documenteren is erg belangrijk. Later hoor je die verzameling aan een museum af te staan, zodat ook andere onderzoekers er naar kunnen kijken.

Die verzamelde dieren ga je dan vergelijken met literatuurgegevens, om te kijken of je ergens een beschrijving vindt waaraan het onbekende dier voldoet. Wat in dit geval de oplossing bemoeilijkt, was het feit dat het geslacht *Leiobunum* vrijwel wereldwijd voorkomt, met ongeveer 125 beschreven soorten. Bovendien bleken de gevonden beschrijvingen vaak zo summier dat er nauwelijks iets uit te concluderen viel. Zoeken naar een passende beschrijving was als het zoeken naar een speld in een hooiberg. We kwamen er niet uit.

Vervolgens hebben we exemplaren toegestuurd aan een aantal Europese en Amerikaanse specialisten, met schetsen, foto's en beschrijvingen. Vooralsnog heeft niemand de soort een naam kunnen geven.

Dan is er nog één mogelijkheid: DNA-onderzoek. Uit DNA-analyses zal nu moeten blijken aan welke soorten deze *Leiobunum* verwant is, dus ook uit welk werelddeel hij afkomstig is. Dat maakt de hooiberg weer wat kleiner.